

Marinentreprenader i Sverige

En kvalitativ studie om vad man skall ta i beaktande när ett företag från Finland utför byggnadsprojekt i Sverige med arbetstagare från Finland

Anton Nordberg

Examensarbete för Ingenjör (YH)-examen

Utbildning i byggnads- och samhällsteknik

Raseborg 2023

EXAMENSARBETE

Författare: Anton Nordberg

Utbildning och ort: Utbildning i byggnads- och samhällsteknik, ingenjör (YH), Raseborg

Inriktning: Konstruktionsplanering

Handledare: Mats Lindholm

Titel: Marinentreprenader i Sverige - En kvalitativ studie om vad man skall ta i beaktande när ett företag från Finland utför byggnadsprojekt i Sverige med arbetstagare från Finland.

Datum: 2.5.2023 Sidantal: 33

Abstrakt

Detta arbete har utförts på uppdrag från Terramare Oy. Bakgrunden till detta arbete är att företaget förväntar sig utföra marina entreprenader i Sverige under de kommande åren och önskar få en uppfattning om de regelverk och faktorer som har en inverkan vid utförande av marina entreprenader och hur dessa skiljer sig från reglerna i Finland.

Detta arbete presenterar byggnadsindustrin i Sverige genom att redogöra för de olika lagar och förordningar som utgör grunden för industrin, samt de aktörer och arbetsförbund som har en inverkan på industrin. En stor del av detta arbete går in på entreprenadsjuridik i Sverige och dess motsvarighet i Finland. Arbetets sista del redogör för personbeskattningen av utstationerade arbetstagare, samt presenterar de viktigaste kraven som gäller personal och säkerhet på en svensk arbetsplats.

Slutsatsen är att byggnadsindustrin i Sverige med dess något annorlunda administrativa regler och entreprenadsjuridik, inte egentligen skiljer sig alltför mycket från byggnadsindustrin i Finland. Skillnaderna är inte så avsevärda att en finsk entreprenör nog kan utföra en lyckad entreprenad i Sverige efter att ha studerat den svenska "modellen".

Språk: svenska

Nyckelord: entreprenader, Sverige, entreprenadsjuridik, entreprenadformer, utstationering.

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Anton Nordberg

Koulutus ja paikkakunta: Rakennus- ja yhdyskuntatekniikka, insinööri (AMK), Raasepori

Suuntautumisvaihtoehto: Rakennesuunnittelu

Ohjaaja: Mats Lindholm

Nimike: Meriurakointi Ruotsissa - Laadullinen selvitys siitä, mitä tulee ottaa huomioon, kun suomalainen yritys toteuttaa rakennushankkeita Ruotsissa suomalaisilla työntekijöillä.

Päivämäärä: 2.5.2023 Sivumäärä 33

Tiivistelmä

Tämä työ on tehty Terramare Oy:lle. Työn taustalla on, että yhtiö odottaa toteuttavansa meriurakoita Ruotsissa tulevana vuosina ja haluaa saada käsityksen siitä, millä säännöksillä ja tekijöillä on vaikutusta meriurakoiden toteuttamiseen ja miten ne eroavat suomalaisista säännöksistä.

Tämä teos esittelee Ruotsin rakennusteollisuutta kuvaamalla erilaisia lakeja ja määräyksiä, jotka muodostavat alan perustan, sekä mitkä toimijat ja ammattiliitot vaikuttavat alaan. Työssä perehdytään Ruotsin rakennuslainsäädäntöön ja siihen, miten se suunnitellaan ja mikä on sen vastine Suomessa. Työn viimeisessä osassa kuvataan lähetettyjen työntekijöiden henkilöverotusta ja esitetään tärkeimmät vaatimukset, jotka on asetettava henkilöstölle ja turvallisuudelle työpaikalla Ruotsissa.

Tämän työn johtopäätös on, että Ruotsin rakennusteollisuus hieman erilaisine hallintosääntöineen ja rakennuslakeineen ei oikeastaan eroa erityisesti Suomen rakennusteollisuudesta. Niiden erot eivät ole niin suuret, etteikö suomalainen urakoitsija, tutkittuaan vähän ruotsalaista "mallia", pystyisi selviytymään onnistuneesti urakan toteuttamista Ruotsissa.

Kieli: ruotsi

Avainsanat: sopimukset, Ruotsi, rakennusoikeus, urakkamuodot, lähetetty työntekijä.

BACHELOR'S THESIS

Author: Anton Nordberg

Degree Programme: Construction and Civil Engineering, Engineer, Raseborg

Specialisation: Structural Engineering

Supervisor: Mats Lindholm

Title: Marine Contracts in Sweden - A Qualitative Study on what to Consider when a Company from Finland Carries out Construction Projects in Sweden with Employees from Finland.

Date: 2.5.2023 Number of pages: 33

Abstract

This work was carried out on behalf of Terramare Oy. The background to this work is that the company expects to carry out marine contracts in Sweden in the coming years and wishes to get an idea of the regulations and factors that have an impact when performing marine contracts and how these differ from the rules in Finland.

This work presented the construction industry in Sweden by describing the various laws and regulations that form the basis of the industry, as well as which actors and labour unions have an impact on the industry. A large part of this work goes into construction law and how it is designed in Sweden and its corresponding counterpart in Finland. The final part of the work describes the personal taxation of posted workers, and presented the most important requirements that must be made in connection with personnel and safety in a workplace in Sweden.

The conclusion of this work was is that the construction industry in Sweden, with its slightly different administrative rules and construction law, does not really differ too much from the construction industry in Finland. Their differences are not so distinctive that a Finnish contractor would not be able to cope after a little study of the Swedish "model" to be able to carry out a successful contract in Sweden.

Language: Swedish

Key words: contracts, Sweden, construction law, form of contracting, posting of workers

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Uppdragsgivare	1
1.2	Mål och syfte.....	2
1.3	Disposition	2
2	Byggbranschen i Sverige	3
2.1	Potential.....	3
2.2	Skillnader i arbetskulturen mellan Sverige och Finland.....	4
2.3	Lagar och regelverk som styr entreprenadsbyggandet i Sverige	6
2.4	Svenska byggnadsarbetarförbundet "Byggnads"	7
2.5	Bransch- och arbetsgivarorganisationer	8
3	Kollektivavtal i Sverige	10
3.1	Arbetstidsbestämmelser i Sverige jämfört med Finland	11
3.2	Övertidsbestämmelser.....	11
3.3	Betalning av övertid och obekväm arbetstid.....	12
3.3.1	Finland	12
3.3.2	Sverige	12
3.3.3	Övertid	13
3.3.4	Obekväma arbetstider (OB).....	14
4	Entreprenadformer	15
4.1	Allmänna bestämmelser	15
4.2	Utförandeentreprenad	17
4.2.1	AB 04.....	17
4.3	Totalentreprenad.....	19
4.3.1	ABT 06.....	20
4.4	Funktionsansvar	20

4.5	Upphandlingsformer	21
4.5.1	Delad entreprenad	21
4.5.2	Generalentreprenad	22
4.5.3	Samordnad generalentreprenad	23
4.6	Underleverantörer	24
4.7	Allmänna material- och arbetsbeskrivningar, AMA.....	25
4.7.1	Mät- och ersättningsregler, MER	26
4.7.2	Råd och anvisningar, RA	26
4.8	Ändring, tillägg och avgående arbeten, ÄTA-arbeten	26
5	Utstationering av arbetstagare	28
5.1	Personbeskattning av utstationerade i Sverige	28
5.2	”Fast driftställe” och dess påverkan på utstationering	29
5.2.1	Utstationering med fast driftställe	30
5.2.2	Utstationering utan fast driftställe	30
5.2.3	Samordningsnummer	31
5.3	Arbetssäkerhet samt identifiering på byggarbetsplatsen, ID06.....	31
5.3.1	Personalliggare	32
5.3.2	Arbetssäkerhetsutbildning för byggplatsen	32
6	Sammanfattning och diskussion.....	33
	Källförteckning.....	34

1 Inledning

Företag som utvidgar sina affärsområden genom att etablera sig i andra länder är inget nytt koncept i dagens globala ekonomi. Det är ett naturligt steg för verksamheter som söker efter tillväxt och tillgång till nya och potentiellt större affärsmarknader. Detta har gjorts lättare genom gemensamma avtal och förordningar, som garanterar fri rörlighet av varor, tjänster, personer och kapital mellan medlemsländerna. Det gäller speciellt inom den Europeiska unionen där man gett möjligheter för företag från medlemsländer att utföra verksamhet i andra medlemsländer.

Men bara för att det är möjligt att på flera sätt utföra verksamhet eller projekt i ett annat land betyder det inte att det är lätt för ett företag att förflytta eller utvidga sin verksamhet temporärt eller långvarigt. Etableringen av en verksamhet till ett nytt land kräver mycket anpassning och förståelse för hur just den branschen är uppbyggd i det landet. Även ett lands arbetskultur eller språk kan visa sig vara problematisk om företaget inte har förberett sig på det.

I detta arbete har jag undersökt byggnadsbranschen och arbetskulturen i Sverige från ett perspektiv av en finsk uppdragsgivare som har målsättningen att utföra större marina entreprenader och byggnadsprojekt i Sverige. Målsättningen är att förstå skillnaderna mellan den finländska och svenska byggnadsbranschen och arbetskulturen och vad man behöver ta i beaktande när man utför entreprenader i Sverige från en finsk synvinkel.

1.1 Uppdragsgivare

Uppdragsgivaren för detta arbete är Boskalis Terramare Oy. Företaget grundades år 1995 och specialiserar på muddring och marina entreprenader och utför sin verksamhet huvudsakligen i Finland, men även i de andra nordiska länderna. Terramare Oy är ett dotterbolag till det nederländska entreprenad-, muddring- och marinserviceföretaget Royal Boskalis Westminster NV.

Själva handelsnamnet Terramare Oy har grundats år 1995, men företaget har över 70 år av erfarenhet inom muddring- och marina entreprenader. Företagets historia, kunnande och

utrustning grundar sig på det forna Vesi-Pekka Oy som grundats år 1951 och växte från ett litet mark- och muddringsföretag till en internationell vattenbyggnadsentreprenör. År 1992 avregistrerades företaget ur handelsregistret på grund av ekonomiska komplikationer (Sarkkinen, 2008, s. 102-107).

1.2 Mål och syfte

Syftet med detta arbete är att sammanfatta och lyfta fram viktig information som en uppdragsgivare inom byggsektorn i Finland skulle kunna ha nytta av att veta för att etablera och utföra lyckade byggnadsentreprenader i Sverige. Beställarens mål med arbetet är att få en användbar sammanfattning av hur den svenska byggnadsbranschen är uppbyggd. Arbetet kan användas för att snabbt orientera sig i projektering i Sverige samt underlättar sökandet av relevant information. Slutligen är syftet med arbetet att minimera missförstånd och spara tid då man förflyttas från projektering i Finland till projektering i Sverige.

1.3 Disposition

Detta examensarbete är uppdelat i tre delar för att på bästa sätt presentera projektering i Sverige och den svenska byggsektorn. Flera av de områden som tas upp i detta arbete är väldigt stora och omfattande och kunde var för sig vara separata examensarbeten.

Arbetet inleds med en bred översikt av den svenska byggsektorn och presenterar vilka aktörer samt regelverk som är viktiga att vara medveten om vid projektering i Sverige. Arbetet går även in på de svenska kollektivavtalen för byggnadssektorn och hur dessa skiljer sig från motsvarande kollektivavtal i Finland. Arbetes sista och mest omfattande del går in på ämnet av entreprenadjuridik. Entreprenaddelen behandlar de olika entreprenadformerna och deras struktur samt går djupare in på ett par områden och behandlar dem mera omfattande.

2 Byggbranschen i Sverige

En snabb jämförelse mellan BNP i Finland och BNP i Sverige konstaterar att den svenska marknaden 2020 var cirka 50 procent större än den finska (The World Bank, u.å.). Detta korrelerar till att konkurrenskraften och byggsektor i Sverige är betydligt större än den motsvarande i Finland (Konjunkturinstitutet, Fördjupnings-PM, 2012). En större sektor betyder flera möjligheter för lämpliga projekt för Terramare inom muddring och hamnanläggningsentreprenader, både inom den offentliga och privata sektorn.

2.1 Potential

Med tanke på att Terramares huvudsysslor är inom muddring och hamnkonstruktioner, är det värt att ta en närmare titt på den svenska hamnindustrin. Bakgrundsinformation för denna del utgörs av det svenska Trafikverkets underlagsrapport till inriktningsunderlag 2018-2029 för sjöfart. (Trafikverket, 2015)

Cirka 90 procent av Sveriges export- och importgods transporteras via sjöleder. Uppehållande samt utvidgande av hamnar och farleder är ett av de viktigaste initiativen i försäkrande av en hållbar framtid för näringslivet i Sverige. Förutom det nationella intresset för infrastruktur, finns det flera internationella direktiv som påverkar sjöfarten, samt prioriteringen av vilka hamnar som kräver åtgärder för att anpassas till en växande internationell handel. (Trafikverket, 2015)

Ett av de direktiv som har en direkt inverkan på ökat behov av kapaciteten av farleder och hamnar är SECA (Sulphur Emission Control Area). SECA eller ECA är ett direktiv som lägger emissionskrav på fartyg. Högre kvalitetskrav på sjöfarten betyder i praktiken fartyg med större lastkapacitet, vilken i sin tur bibehåller transportkostnaderna för lasten låg. Större fartyg kräver djupare farleder och större hamnar med tillräcklig kapacitet. (Trafikverket, 2015)

Ett annat direktiv som påverkar infrastrukturplaneringen av hamnar är EU:s transeuropeiska transportnätverk, TEN-T. TEN-T – nätverkets syfte är att stärka och skapa ett säkert och hållbart trafiksystem för EU fram till år 2030 och 2050. Direktivet påverkar

inte bara sjöfarten utan alla trafikformer. TEN-T presenterar och definierar kraven på var de olika medlemsländerna ska prioritera utvecklingen av sina trafiknätverk. EU direktivet är utformat i två utvecklings- eller prioriteringsplaner: ett stomnät (Core network) och ett övergripande nät (Comprehensive network). Stomnätet ämnas vara färdigt till år 2030 och är en samling av de viktigaste anslutningarna och transportnoderna för det trans-Europeiska transportnätverket. Stomnätet pekar ut 83 strategiskt viktiga hamnar i Europa, varav fem finns i Sverige. Dessa hamnar är **Luleå, Stockholm, Trelleborg, Malmö, och Göteborg** som alla ska anpassas till de nya direktiven. Sverige har även ytterligare 20 hamnar som är nämnda i det övergripande stomnätet som alla ska uppfylla de bestämda riktlinjerna senast år 2050. (Trafikverket, 2015)

I Finland hör **Fredrikshamn-Kotka, Helsingfors, Åbo och Nådendal** till TEN-T stomnätet som definierats av Europaparlamentet. Samt en ytterligare tolv hamnar som hör till det övergripande TEN-T-nätet. (Traficom, u.å.)

2.2 Skillnader i arbetskulturen mellan Sverige och Finland

I detta stycke presenteras skillnaderna mellan arbetskulturen i Sverige och Finland, samt vad som är bra att ta i beaktande då man kommunicerar med en samarbetspart från Sverige för att undvika missförstånd och konflikter.

Grunden till kapitlet och dess påståenden utgörs av forskaren Kati Laine-Sveiby's doktorsavhandling om *Företag i kulturmöten* (Laine-Sveiby, 1991) och boken *Kulturkompassen* (Salminen m.fl., 1997) utgiven av Undervisningsstyrelsen.

Användningen av stereotyper för att jämföra beteendet mellan länder är inget nytt och inom Norden är det mycket vanligt att göra narr om sina grannländer i form av humoristiska vitsar eller berättelser. "En svensk, en norsk och en finne gick in i en bar..." är början på en inte så ovanlig vitsstruktur där skämtet bygger på hur de olika landsmännen reagerar på samma situation. Skämtet bygger på de typiska stereotypierna som de nordiska länderna har om varandra och kan på sitt eget vis vara lärorikt och beskrivande. Då vi i arbetlivet försöker samarbeta med någon från våra grannländer är det inte klokt att basera våra uppfattningar på vitsar och skämt. (Salminen m.fl., 1997)

Arbetskulturerna i de nordiska länderna har många likheter och länderna har också flera historiska likheter. Från ett internationellt perspektiv anses den nordiska arbetskulturen vara mycket likadan. Det finns dock tydliga skillnader mellan länderna då man tar en närmare titt.

Den finländska företagsledningen är generellt sätt mera auktoritär än den i Sverige. Finländare tolererar eller föredrar mera hierarkier i sin samhällsordning och de underordnade gör som chefen säger och chefens ord är lag. Denna stil av ledning myntades i Sverige under 1980-talet som "Management by Perkele". Finländare är även mera uppgiftsorienterade än de andra nordborna, vilket i sin tur leder till en kommunikationsstil som är mera formell och rakt på sak. (Laine-Sveiby, 1991)

I Sverige är arbetskulturen och beslutsprocessen mera demokratisk och i uppmärksammande i jämförelse med Finland och man betonar mera upprätthållande av relationer på arbetsplatsen. Sverige och Finland har även olika kommunikationsstrukturer. Svenskarna är mera sociala än finländare och betydligt mera öppna, medan finländare är mera tystlåtna och eftertänksamma. Förhållandet till konflikter är även olika: svenskarna är mera konflikträdna och föredrar att inte låta konflikter utvecklas genom att ha flera förhandlingar och sammanträddanden. I Finland säger man tydligt nej, medan man i Sverige formulerar nekande svar i positiv form. (Laine-Sveiby, 1991)

Något att ta i beaktande är hur finländare alltid kommer ha en språkmur att kämpa sig igenom när det kommer till att kommunicera med svenskarna. Även om man behärskar svenskan som finlandssvensk eller om man använder engelskan som kommunikationsspråk uppkommer det ändå typiska tendenser i den finländska interaktionsstilen som är värt att påpeka. (Laine-Sveiby, 1991)

Finländare anses ofta som tysta och rakt på sak och i många fall tolkas denna tendens som självsäkerhet och sakkunnighet. Samma tendens leder dock till att finländarnas kroppsspråk kan vara svårt att läsa och kan uppfattas som att de är falska. Korta sammanfattade meningar kan även tolkas som att man undanhåller information. Användningen av det finska modersmålet i intern kommunikation i sällskap med svenskar, speciellt i samarbetsförhandlingar, är värt att hållas till ett minimum då finskan uppfattas som ett kodspråk av svenskarna och skapar oro. Finlands tvåspråkighet resulterar ofta i att

finländare ofta kan något ord svenska, medan svensken inte har samma kunskap till sin fördel. (Laine-Sveiby, 1991)

2.3 Lagar och regelverk som styr entreprenadsbyggandet i Sverige

Det här stycket kartlägger och beskriver kort de olika byggbestämmelserna som lägger grunden för byggandet i Sverige och vilka deras motsvarade bestämmelser är i Finland.

- **Plan och bygglagen (PBL)**

Plan och bygglagen bestämmer om planläggning av mark och vatten och byggande. Det är byggherren/beställaren som ansvarar för att ett arbete utförs enligt PBL. (Plan och bygglag 2010:900) PBL i Sverige motsvarar **markanvändnings- och bygglagen** i Finland (Markanvändnings- och bygglag 5.2.1999/132).

- **Boverkets regler för byggande (BBR)**

Boverkets byggregler innehåller föreskrifter och allmänna råd som bygger på PBL samt definierar de flesta tekniska egenskapskraven inom PBL. Det är byggherren/beställaren som ansvarar att arbete utförs i enighet med BBR. Den finska motsvarigheten till BBR är **Finlands byggbestämmelsesamling** (Miljöministeriet u.å.)

- **Arbetsmiljölagen (AML)**

Arbetsmiljölagen definierar de regler som förebygger ohälsa och olycksfall i arbete i Sverige. Det är en arbetsgivare eller annan skyddsansvarig person som har ansvaret att AML följs på en arbetsplats (Arbetsmiljölagen 1977:1160). Den finska motsvarigheten till AML är **Arbetarskyddslagen (23.8.2002/738)**. (Arbetarskyddslag 23.8.2002/738)

- **Arbetsmiljöverkets författningssamling (AFS)**

Arbetsmiljöverkets författningssamling är regler och allmänna råd som förtydligar och tillämpar de regler som presenteras i AML. AFS omfattar flera specifika föreskrifter för olika arbeten exempelvis:

- "Användning av motorkedjesågar och rörsågar (AFS 2012:1)"
- "Hamnarbete (AFS 2001:9)"
- "Dykeriarbete (AFS 2010:16)"

AFS förteckningarna uppehålls och förvaltas av Arbetsmiljöverket och kan hittas på deras hemsida www.av.se (arbetsmiljöverket, u.å.)

- **Arbetstidslagen (ATL)**

Arbetstidslagen är den lag som definierar vad en arbetsgivare kan kräva och hur en arbetare får jobba per dygn, per vecka och per år i Sverige. ATL omfattar bland annat bestämmelserna för övertidsarbete. Notera att genom kollektivavtal som slutits eller godkänts av en central arbetsorganisation får undantag göras ifrån lagen i dess helhet eller avvikelser. (Arbetstidslag 1982:673)

En djupare genomgång kollektivavtalens övertidsbestämmelser görs i ett senare stycke.

- **Den svenska Utstationeringslagen**

Lagen om utstationering (1999:678), är en lag som bygger på utstationeringsdirektivet från EU och behandlar när en arbetsgivare som är etablerad i ett annat land utstationerar en arbetstagare till Sverige för att utföra tjänster. Utstationeringslagen lägger skyldigheter på arbetsgivaren liksom arbetstagaren då det kommer beskattning. Motsvarande lag i Finland är *Lag om utstationering av arbetstagare (17.6.2016/447)*. Utstationering behandlas mer omfattande i kapitel 5.

2.4 Svenska byggnadsarbetarförbundet "Byggnads"

Det svenska byggnadsarbetarförbundet eller "Byggnads" är en av fackföreningarna för den svenska byggsektorn. Förbundet ansvarar tillsammans med andra samarbetsparter inom

sektorn för utgivandet av de allmänna kollektivavtalen för byggsektorns olika branschområden. År 2020 utgav Byggnads uppdaterade kollektivavtal för byggsektorn i Sverige. Kollektivavtalet heter Byggavtalet 2020. År 2023 kommer en uppdateras version av kollektivavtalet för byggsektorn att lanseras. (Byggnads, u.å.)

Byggnads ansvarar även för kontrollerandet av att kollektivavtalet följs på arbetsplatserna och kan eventuellt åta stridsåtgärder ifall kollektivavtalets bestämmelser inte följs. En form av denna kontroll är rapportering av "Lösen". "Lösen" är en lönegranskning för att garantera att lönevillkoren i kollektivavtalen uppfylls. Rapportering av lösen är obligatorisk för alla företag som följer kollektivavtalen för byggbranschen i Sverige. Ett företag som förhåller sig till rapportering av "Lösen" måste skicka in lönegranskningsunderlag till "Byggnads" minst var 60:e dag eller i samband med varje löneutbetalningstillfälle. (Lösen, u.å.)

Det finns två sätt som ett företag kan förhålla sig till kollektivavtalets bestämmelser. Ett företag kan teckna ett hängavtal med Byggnads och på så vis förhålla sig till de gemensamma kollektivavtalen. Detta görs ofta av mindre företag som inte ännu etablerat sig i byggnadsbranschen i Sverige. Det andra alternativet är att ett företaget blir medlem i en arbetsgivarorganisation som samarbetar med Byggnads för att garantera schysta grunder för arbetstagare och arbetsgivare inom byggsektorn. (Byggnads, u.å.)

2.5 Bransch- och arbetsgivarorganisationer

Byggföretagen är en bransch- och arbetsgivarorganisation för bygg-, anläggning- och specialföretag. Organisationen omfattar ca 3800 medlemsföretag och är även medlem i Svenskt Näringsliv. Byggföretagets mål är att skapa schysta grunder för företagsamhet inom byggsektorn genom att värna om god affärssed och kvalitet i byggandet. Ett företags medlemskap i Byggföretagen fungerar som en kvalitetsstämpel, gentemot andra företag, beställare och organisationer inom byggsektorn som inte tillhör en arbetsgivarorganisation.

En medlemsförening förhåller sig till ett flertal medlemskriterier som bör följas för att de ska bibehålla sitt medlemskap. För att vara en medlem i Byggföretagen måste ett företag

tillämpa sig till Byggföretagens medlemskriterier, organisationens "code of conduct" och följa de rådande kollektivavtalen för byggsektorn. De måste även ta i användning det elektroniska registreringsystemet ID06. (Byggföretagen, u.å.)

3 Kollektivavtal i Sverige

För att förstå hur det svenska systemet är uppbyggt är det viktigt att veta hur de olika arbetstagarorganisationerna, arbetsgivarorganisationerna samt den svenska regeringen jobbar för att främja en sund byggbransch med goda sociala villkor och konkurrens på likvärdiga villkor.

Den svenska regeringen saknar en övergripande statlig kontroll av arbetsvillkor och sociala förhållanden i form av arbetskriminalitet, samt utnyttjande av arbetskraft enligt en rapport från Riksrevisionen om *Satens insatser mot exploatering av arbetskraft (2020)*. Riksrevisionens uppgift är att undersöka statens insatser i samhället. En orsak till statens dåliga kontroll är att ansvaret under historiens gång fallit på arbetarorganisationerna, det vill säga fackföreningarna. Fackföreningarna har fungerat det verkställande organet för att kräva och kontrollera goda arbetsvillkor och goda sociala förhållanden på arbetsplatser genom kollektivavtal. Den svenska arbetsmarknadsmodellen bygger på att parterna själva förhandlar om löner och anställningsvillkor. (Riksrevisionen, 2020)

År 2004 utvidgades EU. Flera östeuropeiska länder blev då anslutna till unionen och fick åtgång till den fria rörliga marknaden inom EU. Det gav möjligheter för utländska företag som kom från betydligt sämre arbetsförhållanden att komma in och konkurrera på den svenska marknaden med betydligt lägre priser och lägre kriterier gällande arbetsförhållanden. Ett exempel på problem som uppstod var en tvist mellan ett utländskt företag och fackföreningen i Sverige. Facken försökte komma in och kräva att de utländska företaget följer de svenska kollektivavtalen, men de hävdade att de redan följde sitt eget lands kollektivavtal och behövde därför inte följa det svenska. Tvisten togs upp i arbetsdomstolen och ärendet gick vidare till ett utlåtande av den Europeiska domstolen. EU-domstolens utlåtande blev att fackförbundet endast kunde kräva den absoluta "hårda kärnan" av minimivillkor för ett utstationerat företag. Utlåtandet resulterade i ett försvagade av fackets position i liknande situationer. (Byggavtalet, 2020)

En lagändring 2017 utvidgade igen fackförbundens möjligheter att införa kollektivavtal med begränsade villkor och påverkan på utländska företag.

Idag tvingas de flesta utländska företag att följa de gemensamma kollektivavtalen genom att branschen själv kräver att alla parter i ett projekt följer de gemensamma reglerna. Ett utländskt företag som väljer att strida emot och inte följa de gemensamma reglerna kommer ha betydande svårigheter då de försöker samarbeta med företag i Sverige och andra parter inom sektorn som själva är bundna av kollektivavtalen.

3.1 Arbetstidsbestämmelser i Sverige jämfört med Finland

De grundläggande arbetstidsbestämmelserna gällande ordinarie arbetstid mellan Finland och Sverige är i sin helhet väldigt lika, 40 timmar i veckan. Skillnaderna uppstår då vi börjar se närmare på bestämmelserna gällande ersättning för skiftarbete, kväll- och nattarbete samt övertid.

Reglerna kring hur mycket arbetstidsersättning som krävs av en arbetsgivare är inte något som definieras i varken finsk eller svensk arbetstidslag. Lagarna lägger grunden för hur mycket en arbetstagare får jobba. Det är branschstandardiserade kollektivavtal som definierar på vilket vis utfört arbete kompenseras. Genom kollektivavtal får även undantag göras från arbetstidslagarna. Undantag från arbetstidslagen i sin helhet görs ändå sällan, kollektivavtalens villkor tillämpas oftast utöver lagens bestämmelser. (Arbetstidslag 872/2019)

3.2 Övertidsbestämmelser

Den ordinarie arbetstiden i Finland och Sverige är 40 timmar i veckan. Då arbetstiden överstiger den ordinarie arbetstiden kallas det övertid i Finland för heltidsanställda men i Sverige kallas det mertid för deltidsanställda.

Det maximala antalet arbetstimmar som får utföras av en arbetstagare är i genomsnitt 48 timmar i veckan. Här skiljer de svenska och finska maximala arbetstidsbestämmelserna sig åt då man i Sverige beräknar de genomsnittliga arbetstimmarna under en tidsperiod på fyra veckor eller 50 timmar på en kalendermånad medan de i Finland beräknas under en tidsperiod på fyra månader. (Arbetstidslag 872/2019) & (Arbetstidslag 1982:673)

3.3 Betalning av övertid och obekväm arbetstid

Detta kapitel baserar sig på byggbranschernas kollektivavtal angående arbetstidsbestämmelser från Finland och Sverige.

Den största skillnaden i övertidsbestämmelser mellan Finland och Sverige gäller kompenseringen av övertid. Både den svenska och finska modellen beräknar övertidsersättningen på basis av de timmar som utförts utöver den ordinarie arbetstiden och timmarna kompenseras med ett visst procentuellt tillägg. Skillnaden är i hur dom överskridande timmarna kompenseras.

Det finska systemet ersätter det arbete som överskrider den ordinarie arbetstiden med tilläggsprocenter och ifall någon form av arbete sker under kvällstid eller nattid tillfaller det ytterligare ersättning till lönen.

Det svenska systemet ersätter övertid utifrån den tid av dygnet som övertiden har skett. Samtidigt kräver de svenska bestämmelserna ersättning för ordinarie arbetstid som sker under obekväma arbetstider (OB). De svenska övertids och OB ersättningarna presenteras närmare senare i detta kapitel.

3.3.1 Finland

Ersättning av övertid i Finland fungerar så att alla timmar utöver en arbetsdag på 8 timmar är övertid. De första två övertidstimmar kompenseras med en 50 procent förhöjning i lönen och de följande timmarna förhöjs med 100 procent. Ifall övertidsarbete ersätts per vecka betalas de första 8 timmarna av övertid med 50 procent förhöjning och de följande timmarna med 100 procent förhöjning.

3.3.2 Sverige

I Sverige bestäms övertidsersättningens förhöjningsprocent enligt under vilka timmar på dygnet övertidsarbetet skett. Samtidigt ersätts den ordinarie arbetstiden ifall denna sker under obekväma tider på dygnet. Notera att OB-ersättning inte utges vid övertidsarbete.

Tabellerna nedan presenterar hur förhöjningsersättningarna ändras beroende på tidsperioden då övertidsarbetet eller obekväm arbetstid sker.

3.3.3 Övertid

Bestämmelserna kring övertid bestäms i det svenska kollektivavtalet "Byggavtalet". Där fördelas övertidsersättningen i fyra lönetilläggskategorier, Övertid A-D.

- Övertid A = 30% av utgående lön – mellan tiderna 06.00 – 17.00
- Övertid B = 50 % av utgående lön – mellan tiderna 05.00 – 06.00 och 17.00 – 19.00
- Övertid C = 70 % av utgående lön – mellan tiderna 19.00 – 17.00
- Övertid D = 100 % av utgående lön – mellan tiderna 22.00 – 05.00 och helgdagar

Tabell 1. Ersättningsprocenter vid övertidsarbete (Byggavtalet 2020, s.28)

kl. 05.00								
kl. 22.00	ÖVERTID D = 100 % av utgående lön*							
kl. 19.00	ÖVERTID C = 70 % av utgående lön*				ÖVERTID D = 100 % av utgående lön*			
kl. 17.00	ÖVERTID B = 50 % av utgående lön*							
kl. 06.00	ÖVERTID A = 30 % av utgående lön*							
kl. 05.00	ÖVERTID B = 50 % av utgående lön*							
	Må	Ti	On	To	Fr	Lö	Sö	Helgdag

3.3.4 Obekväma arbetstider (OB)

OB eller ob-ersättning är den ersättning en arbetstagare får då den jobbar ”obekväma arbetstider”, alltså arbete som sker på kvällar, nätter och helger. Ob-ersättningen fördelas i tre lönetilläggskategorier, OB 1-3.

- OB 1 = 20 % av utgående lön – mellan tiderna 05.00 – 06.00 och 17:00 – 19:00
- OB 2 = 40 % av utgående lön – mellan tiderna 19.00 – 22.00
- OB 3 = 70 % av utgående lön – mellan tiderna 22.00 – 05.00 och helgdagar

Tabell 2 Ersättningsprocenter vid obekväma arbetstider (Byggavtalet 2020, s.27)

kl. 05.00								
kl. 22.00	OB 3 = 70 % av utgående lön*							
kl. 19.00	OB 2 = 40 % av utgående lön*					OB 3 = 70 % av utgående lön*		
kl. 17.00	OB 1 = 20 % av utgående lön*							
kl. 06.00	Ordinarie utgående lön*							
kl. 05.00	OB 1 = 20 % av utgående lön*							
	Må	Ti	On	To	Fr	Lö	Sö	Helgdag

4 Entreprenadformer

Detta kapitel kommer att gå igenom de olika entreprenadformerna och deras medföljande standardavtal AB04 och ABT06 samt gå igenom de olika regelverken AMA, MER, RA och ÄTA.

Med entreprenader menas sådant arbete som utförs på en anvisad plats under en viss tid enligt ett avtal emellan en beställare och en utförande entreprenör. En entreprenadform bestäms vid ett tidigt skede av ett projekt, för den bestämmer hur ansvaret kommer att fördelas mellan avtalsparterna när det kommer till projekteringen och utförande av ett projekt. I Sverige används två grundläggande entreprenadformer, totalentreprenad och utförandeentreprenad. Infra- eller marina entreprenaden utförs grundläggandevis som någon av dessa entreprenadformer (Hedberg, 2020, s.10-13).

De grundläggande entreprenadformerna inom byggnadsentreprenader mellan Sverige och Finland skiljer sig inte tillräckligt för att dedicera ett skilt kapitel åt motsvarigheten i Finland. Struktur och användningsändamål är lika och ytterligare finns alla entreprenadformer som används i Finland även i Sverige. Den största skillnaden framkommer när vi ser närmare på de standardavtal som används samt de olika regelverken som ackompanjerar dem.

4.1 Allmänna bestämmelser

Byggsektorn i Sverige har under en längre tid använt sig av olika gemensamt framförda standardavtal och allmänna bestämmelser. De allmänna bestämmelser och standardavtal som används i Sverige och idag är branschpraxis uppgörs av föreningen Bygghandets Kontraktskommitté eller BKK. Föreningens uppgift har varit sen år 1990 att göra upp gemensamma branschavtal som tar i beaktande byggherrarnas, entreprenörernas och konsulternas gemensamma intressen. (Allmänna bestämmelser, av Bygghandets kontaktkommitté, 2018, s.3)

En av de största orsakerna till att gemensamt sammanställda standardföreskrifter eller "spelregler" tagits fram för byggnadsbranschen i Sverige är för att det har rent praktisk

saknas lagföreskrifter att ta ledning av då en tvist framkommer mellan två parter i ett entreprenadavtal. (Hedberg, 2020)

Lika som i Finland har branschspecifika standardavtal tagits fram i Sverige. I Finland används YSE 1998, som är de allmänna avtalsvillkoren för alla byggnadsentreprenader. Detta till skillnad från modellen i Sverige där de olika entreprenadformerna har sina egna anpassade standardavtal. (YSE, 1998)

Tabell 3, Allmänna bestämmelser och standardkontrakt

Allmänna bestämmelser och standardkontrakt för den Svenska byggsektor.	Motsvarande avtalsvillkor för den Finska byggsektorn.
AB04 Allmänna bestämmelser för byggnads-anläggnings -och installationsarbeten	YSE 1998*
ABT 06 Allmänna bestämmelser för totalentreprenader avseende byggnadsanläggnings- och installationsarbeten	YSE 1998*
ABK 09 Allmänna bestämmelser för konsultuppdrag inom arkitekt- och ingenjörsvksamhet av år 2009	KSE 2013**
AB-U 07 Allmänna bestämmelser för underentreprenader på utförandeentreprenader (AB 04)	YSE 1998*
ABT-U 07 Allmänna bestämmelser för underentreprenader på totalentreprenader (ABT 06)	YSE 1998*

* Allmänna avtalsvillkoren för alla byggnadsentreprenader.

** Allmänna avtalsvillkor för konsultverksamhet

När det kommer till de standardavtal som tagits fram för de olika entreprenadformerna för byggsektorn i Sverige och för byggsektorn i Finland, är det viktigt att komma ihåg att avtalspartnerna har rätten att modifiera innehållet ur standardavtalen. Detta rekommenderas dock inte, eftersom det finns en risk att maktbalansen som kontrakten ämnar att hålla rättvis för båda parterna, kan bli lagd till den ena partens fördel. Även om avtalande om annan reglering än den som är i de olika allmänna bestämmelserna inte rekommenderas, följer alla avtal en likadan uppbyggnad, som möjliggör och lämnar utrymme för avtalspartnerna att modifiera dem. De allmänna bestämmelserna är

uppbyggda delvis av fasta bestämmelser som inte bör modifieras eller avtalas bort för att inte rubba på maktförhållandet i avtalen. Den andra delen av avtalet är täckbestämmelser som är markerade med en asterisk (*), och är menade att möjliggöra spelutrymme och lämna öppet för parterna att komma överens om alternativa regleringar anpassat för deras situation. (Allmänna bestämmelser för byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader, 2004)

4.2 Utförandeentreprenad

I en utförandeentreprenad är det beställaren som ansvarar för projekteringen och planeringen av projektet medan entreprenören ansvarar för utförande av arbetet. Standardavtalet eller entreprenadavtalet som används för utförandeentreprenader heter AB04 eller *Allmänna bestämmelser 04*. Utförandeentreprenader utgörs kontrakthandlingarna av standardavtalet AB04 (Hedberg, 2020, s.15).

Denna entreprenadform kallas för totalentreprenad (kokonaisurakka) i Finland. (Kiinteistölehti, u.å.). Viktig skärskilning då begreppet "Totalentreprenad" syftar till en annan sorts entreprenadform i Sverige med sitt eget standardavtal ABT 06. Mer om detta i kapitel 4.3 "Totalentreprenader".

4.2.1 AB 04

AB 04 har framkallats för användning vid byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader. Bestämmelserna är ämnade att användas vid utförandeentreprenader med utgångspunkten att entreprenaden följer antingen upphandlingsformen delad entreprenad eller generalentreprenad. Mer om entreprenaders upphandlingsformer presenteras i ett senare stycke.

AB 04 definierar sin uppbyggnad och användningsändamål på följande sätt:

" AB 04 bygger på en rimlig balans mellan rättigheter och skyldigheter som syftar till en ekonomisk optimal riskfördelning mellan parterna. Ändringar i dessa bestämmelser skall därför undvikas." (Allmänna bestämmelser för byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader, 2004)

När det kommer till utförande- respektive totalentreprenader är det sällan så att entreprenaderna och deras bestämmelser används eller görs upp på ett "renodlat" sätt, det vill säga att inga ändringar görs till det originella bestämmelseunderlaget. Hedberg (2010) skriver i sin bok att ofta har entreprenadformerna insmugna delar av varandra, att det är inte ovanligt för beställaren att exempelvis i en utförandeentreprenad lägga till delar av totalentreprenads bestämmelser i form av funktionskrav utan tekniska lösningar.

Innehållet i AB 04 har följande uppbyggnad:

Förord

Förord om varför AB 04 tagits fram och till vilka ändamål den skall användas.

Begreppsbestämningar med anmärkningar

Förklaringar på de ord som framkommer i bestämmelserna.

Kapitel 1, Omfattning

I detta kapitel går igenom hur tolkningen av olika avtalshandlingar ska göras samt vilka förutsättningar som gäller i samband med entreprenörens anbudsgivande och parternas skyldigheter att tillhandahålla olika uppgifter och föreskrifter i kontraktet.

Kapitel 2, Utförande

Detta kapitel behandlar frågor som berör utförande av entreprenaden samt entreprenadens omfattning och entreprenörens skyldigheter och rättigheter att utföra beställarens önskade ändring och tilläggsarbeten.

Kapitel 3, Organisation

Detta kapitel lägger upp de regler som om de två avtalsparternas och deras företrädare måste gå efter när det kommer till utförande av entreprenaden.

Kapitel 4, Tider

Detta kapitel lägger upp alla de olika tidskrav som infaller inom entreprenaden. Kontraktstiden, entreprenadtiden, garantitiden, tidsförlängning /avkortning, tidsförlängning och försening.

Kapitel 5, Ansvar och avhjälpande

Detta stycke behandlar hur ansvarsområden inom entreprenaden är uppdelade samt hur skadeståndsreglerna eller bestämmelserna tolkas.

Hedberg skriver i sin bok om *Kommentarer till AB 04* att kapitel 5 är det kapitel som det görs mest förändringar i samband med olika entreprenadavtal.

Kapitel 6, Ekonomi

Detta kapitel behandlar entreprenadens ekonomi i form av att definiera entreprenaders kontraktssumma samt entreprenadsumma. Eller om entreprenaden är på löpande räkning.

Skillnaderna emellan entreprenadsumma och kontraktssumma är att kontraktssumman är den summan som avtals i kontraktet för entreprenaden och innehåller inte ersättningar för ändring och tillägsarbeten. Medans entreprenadsumman är den verkliga summa som entreprenören blivit ersatt för det arbete han utfört.

Kapitel 7, Besiktning

Detta kapitel behandlar hur överlåtande av entreprenaden eller des andelar skall ske.

Kapitel 8, Hävning

Detta stycke behandlar hur och på vilka grunder nån av avtalsparterna kan häva det undertecknade avtalet.

Kapitel 9, Tvistelösning

Detta stycke behandlar hur avtalsparterna löser tvister i avtalen ifall de inte är överens om t.ex. omfattningen av åtagandet, priset eller tolkning av regler i avtalet.

Kapitel 10, Förenklad tvistelösning

Detta stycke behandlar hur det går till ifall avtalsparterna vill lösa en tvist genom förenklad tvistelösning. Förenklad tvistelösning betyder sammanfattat att en opartisk utomstående tredje part som gör en bedömning om tvisten emellan parterna.

4.3 Totalentreprenad

Vid en totalentreprenad är det entreprenören som bär ansvaret för projekteringen och utförande av arbetet antingen i sin helhet eller med underleverantörer. Beställaren är med andra ord bara en avtalspart och ansvarar för framställande av entreprenaden och lägger upp funktionskraven av entreprenaden. Stig Hedbergs, tar upp i sin bok *Kommentarer till AB04, ABT 06 och ABK 09* en annan form av totalentreprenad som kallas "Styrd totalentreprenad". Hedberg skriver att det är mycket vanligt för beställaren eller upphandlaren att blanda in totalentreprenadinslag i utförandrentreprenaden och tvärtom. Exempelvis kan beställaren styra entreprenaden genom att lägga till funktionskrav istället för utförande krav på projektet.

4.3.1 ABT 06

De allmänna bestämmelserna för totalentreprenader 2006, *ABT 06* fungerar som en komplettering till AB 04. BKK har använt AB 04 som botten för AB 06, vilket betyder att de följer samma struktur. I stort sett är paragraferna i de båda regelverken identiska, där ABT 06 skiljer sig åt är när det kommer till definierandet och säkerställandet av beställarens funktionskrav i entreprenaden. Mer om funktionskrav presenteras i kapitel 4.4. ABT 06 har samma kapiteluppbyggnad som AB 04. (se 4.2.1, AB 04).

Precis som med AB 04 är det inte ovanligt för totalentreprenader att lägga till inslag av utförandeentreprenadsbestämmelserna i form av mer eller mindre långt gående krav på tekniska lösningar för att skapa en annan sorts funktionskrav. När detta görs för totalentreprenader kallas detta för *styrd totalentreprenad*. (Hedberg, 2010)

4.4 Funktionsansvar

Ett begrepp som kommer upp i byggnadsprojektering i Sverige är "funktionsansvar" eller "funktionskrav". Med funktionsansvar menas att någondera av parterna i kontrakthandlingarna, beroende på entreprenad- och upphandlingsform, bär på funktionsansvaret för den slutliga produkten av entreprenaden. Funktionsansvar i praktiken betyder att den utförda entreprenaden uppfyller den funktion som är avsedd eller planerad. Termen är något som är mera relevant när det kommer till byggnadsentreprenader (ex. Sjukhus, tågstationer, bostadshus mm.), men är ändå relevant i alla byggnadskontraktshandlingar då varje entreprenad eller projekt har ett avsett funktionskrav.

Ett funktionskrav är något som definieras i planering och projekteringsfasen av ett projekt. De definierade funktionskraven av ett projekt eller objekt hjälper planerare i ett tidigt skede av planeringen att skissa upp en vision över vad som behöver göras och hur det potentiellt kommer att se ut. Funktionskrav kan ta sin form som flera olika omfattningar när det kommer till ett projekt. Det kan innebära olika myndighetskrav som definieras i lagar, förordningar eller föreskrifter eller mera detaljerade funktionskrav som definierats i

projektets planeringsfas och som definieras inom projektet som ett tekniskt krav till en konstruktion. (Projektledning, u.å.)

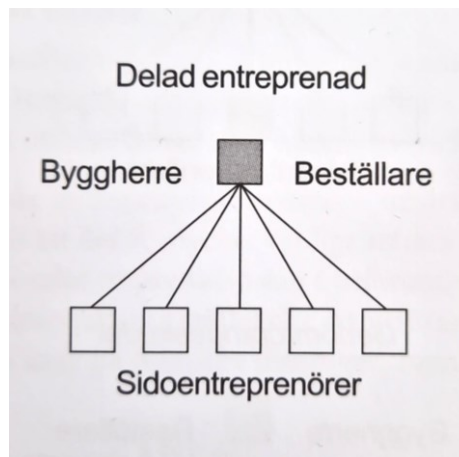
4.5 Upphandlingsformer

Det är vanligt att man bladar ihop begreppen upphandlingsform och entreprenadform. En upphandlingsform är något som väljs efter att en entreprenadform har valts för ett projekt. Upphandlingsformernas syfte är att definiera förhållandet mellan beställaren/byggherren och de entreprenörer eller entreprenör som beställaren valt för att utföra projektet. Upphandlingsformen definierar även hur sammanställningen i projektet ska se ut och vem som har ansvar för vad och hur samarbetet samt styrningen mellan byggherren och de olika entreprenörerna ska ske. Upphandlingsformer definierar förhållandet hur de olika aktörerna i ett projekt kommer att samarbeta under projektets gång. (Boverket, u.å.)

Följande tre kapitel tar upp de tre olika upphandlingsformerna, delad entreprenad, generalentreprenad och samordnad generalentreprenad.

4.5.1 Delad entreprenad

I en delad entreprenad är det beställaren/byggherren som införskaffar alla entreprenörer för projektet och har ansvaret för samordningen mellan dem under upphandlings- och genomförandeskedena. Ingen entreprenör fungerar som huvudentreprenör i entreprenaden utan alla ansvarar för den egna andelen i enlighet med hur de individuellt avtalat med beställaren antingen genom ett AB 04 eller ABT 06 kontrakt beroende på entreprenadform. Det kan väl hända att olika entreprenörer i en delad entreprenad har avtalat under olika entreprenadformer med beställaren, beroende på hur ansvaret om projekteringen infaller på de olika entreprenörerna och deras uppdragsområden. (Hedberg, 2010 s.11)

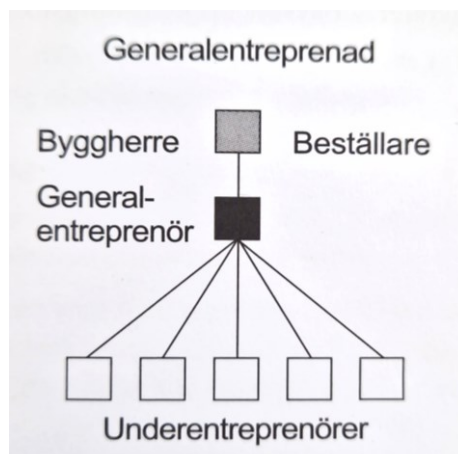

Figur 1. Utformningen av en delad entreprenad. (Hedberg, 2010)

Beställaren kan i vissa fall ge som uppdrag till en av entreprenörerna i en delad entreprenad att ansvara om samordningen i utförandet av en vis del av entreprenaden. Denna entreprenör börjar då fungera som huvudentreprenör i den delade entreprenaden och har rätt att anlita underentreprenörer som den ansvarar för.

4.5.2 Generalentreprenad

I en generalentreprenad är det beställaren/byggherren som anlitar en entreprenör till uppdraget att utföra den planerade entreprenaden. (Hedberg, 2010) Beroende på entreprenadform tillfaller projekteringen antingen till beställaren eller entreprenören som kallas generalentreprenör men det är generalentreprenören som har utförande- och samordningsansvaret. Generalentreprenören anlitar sedan de underleverantörer som behövs för utförande av projektet. Generalentreprenadsformen är form som är minst belastande på beställaren då det största ansvaret avlastas på generalentreprenören. (Kristen, 2021)

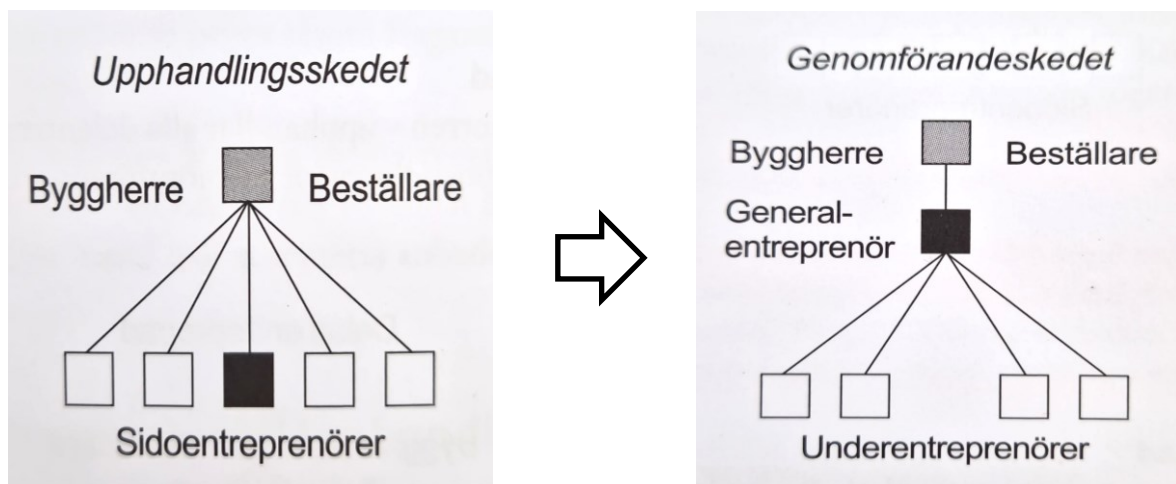

Figur 2. Utformningen av en generalentreprenad. (Hedberg, 2010)

Det avtal som sluts emellan beställare och generalentreprenör beroende på entreprenadform är AB 04 eller ABT 06. Det är viktigt att anmärka att de allmänna bestämmelserna AB 04 och ABT 06 bara används mellan beställaren och entreprenörer. Avtal som sluts mellan entreprenörer och underleverantörer är AB-U 07 eller ABT-U 07. Mera om underleverantörsavtal presenteras i ett senare kapitel om underleverantörer.

4.5.3 Samordnad generalentreprenad

En samordnad generalentreprenad är i sin utformning en blandning mellan en delad entreprenad och en generalentreprenad. En samordnad generalentreprenad kan delas upp i två delar: upphandlingskedet och genomförandeskedet. Under upphandlingskedet avtalar byggherren med ett flertal sidoentreprenörer om entreprenaden på ett motsvarande sätt som vid en delad entreprenad. Därefter i genomförandeskedet av entreprenaden flyttas avtalen från beställaren till en av entreprenörerna som då blir generalentreprenör för projektet och bär ansvaret för utförande. (Samordnad generalentreprenad, BKK, 2011)

Figur 3 & Figur 4. Utformningen av upphandlingsskedet och genomförandeskedet i en samordnad generalentreprenad. (Hedberg, 2010)

En samordnad entreprenad är en betydligt mer invecklad process jämfört med en normal generalentreprenad. En samordnad entreprenad ställer mer krav på beställaren, som bör ha en bra uppfattning om samordningen och ansvars fördelandet inom projektet. Det är vanligt att de olika entreprenörerna börjar argumentera om ansvarsområden och problem uppkommer. (Kristen, 2021)

4.6 Underleverantörer

Det tidigare kapitlet om upphandlingsformer presenterade de olika formerna som en entreprenad kan ha och vilka avtalsförhållanden som gäller mellan beställare, entreprenör och underleverantörer. Avtalsförhållanden mellan en beställare och en entreprenör följer antingen AB04 eller ABT 06 men när det kommer till avtalandet mellan en generalentreprenör och en underleverantör används AB-U 07 eller ABT-U 07. AB-U 07 eller ABT-U 07 står för allmänna bestämmelser för underentreprenader. AB-U 07 används vid utförandeentreprenader medan ABT-U 07 används vid totalentreprenader. Underleverantörsavtalen är inte sina egna botten för avtal, utan är tillägg till de existerande AB 04 och ABT 06. AB-U 07 och ABT-U 07 inför ändringar och tillägg anpassade för underentreprenader.

4.7 Allmänna material- och arbetsbeskrivningar, AMA

AMA står för allmänna material – och arbetsbeskrivningar och är grunden till framtagandet av tekniska- och materialbeskrivningar för byggtreprenader i Sverige. AMA, är ett referensbibliotek framkallat av Svensk Byggtjänst och är ett väl etablerat, accepterat och använt verktyg inom byggnadsbranschen. (Svensk Byggtjänst, 2020)

I Finland skulle det motsvarande till AMA vara det s.k. (Rakennustieto) RT – referensbiblioteket.

AMA – systemets beskrivningar är uppgjorda för att tjäna alla inom byggbranschen i Sverige och har utvecklats i samarbete med tekniska experter inom branschen. AMAs syfte är att förenkla och effektivera kommunikationen genom hela byggprocessen, från planeringsskedet till utförandeskedet. AMAs tekniska beskrivningar används i ritningar och andra entreprenadsdokument för att tydligt definiera ett entreprenadkontrakts omfattning för alla involverade parter i byggprocessen. (Svensk Byggtjänst, 2020)

AMA består av följande utgåvor:

AMA AF – Administrativa föreskrifter

AMA Anläggning – Anläggningsarbeten

AMA EL – Eltekniska arbeten

AMA Hus – Husbyggnadsarbeten

AMA VVS & Kyla – VVS- och kyltekniska arbeten

Figur 5. AMA utgåvor. (Svensk Byggtjänst, 2020)

AMA – systemets referensbibliotek finns idag som tryckta böcker, e-böcker och "AMA online" som är webbaserad tjänst. AMA – systemet består idag av fem verk, varav fyra är ämnade för de olika fackområden inom byggande och det femte är ämnat för administrativa föreskrifter. De olika AMA verken är numrerade enligt vilket årtal de utkom och uppdateras var tredje år. Kopplat till varje AMA verk följer ett flertal andra stödande verk som hjälper att definiera omfattning, kvalitetskrav samt regler för den ekonomiska ersättningen avseende byggtreprenader. (Svensk Byggtjänst, 2020)

Vid marina entreprenader och muddring används referensverket *AMA Anläggningar*. *AMA Anläggningar* används vid uppträdande av tekniska beskrivningar och utförande av anläggningar. (Svensk Byggtjänst, 2020)

4.7.1 Mät- och ersättningsregler, MER

Mät- och ersättningsreglerna, MER används för arbeten beskrivna i dess relaterade AMA verk och används för att definiera förteckningar av olika mängder samt hur mätningen av ett visst material skall gå till och hur man går till väga då man beräknar ersättningen av ett visst arbete i relation till material eller mängder. Notera att om MER ändvänder i en entreprenads kontrakthandlingar så gäller den i sin helhet till skillnad från AMA som endast gäller för de stycken som åberopas för ett specifikt arbete. (MER Anläggning, 2020)

Vid muddrings- och schaktningsarbeten används MER Anläggning tillsammans med AMA Anläggningar och RA Anläggningar. Mer om RA Anläggningar i följande kapitel.

När det kommer till muddrings- och schaktningsarbeten är det viktigt att behärska MER reglerna då dessa definierar hur ett visst material skall mätas och karaktäriseras för att beräkna kostnaderna av t.ex. ändrings- och tilläggsarbeten.

4.7.2 Råd och anvisningar, RA

Råd och anvisningarna, RA är ett referensverk som ämnar att hjälpa dem som förbereder projektspecifika beskrivningar i samkoppling till AMA. RA hjälper även beskrivningsförfattare ifall någon kravtext i AMA behöver modifieras eller framkallas för att det antingen saknas eller inte passar in i det projektspecifika arbetet. (Svensk Byggtjänst, 2020)

4.8 Ändring, tillägg och avgående arbeten, ÄTA-arbeten

Ändring, tillägg och avgående arbeten eller ÄTA-arbeten är en viktig del av byggnadsprocessen och beror inte alltid på att de förberedda entreprenadshandlingarna varit dåliga eller slarviga utan kan också uppkomma i projekt med väl förberedda

entreprenadshandlingar. Det finns många olika orsaker varför man utför ÄTA arbeten: planer ändras, ett arbetsmoment kräver mera arbete än förväntat, beställaren avbeställer ett arbete eller beställer fler arbeten, oförväntade omständigheter uppkommer med mera. Alla de förenämnda händelserna är inte ovanliga för projekt och det är rent av förväntat i större projekt. Entreprenören är skyldig men även berättigad till att utföra av beställaren beställda ÄTA-arbeten. Undantag till denna regel är dock ifall ÄTA-arbetet inte är av samma natur som det avtalade kontaktarbetet eller kommer att förhindra utförandet av det avtalade kontaktarbetet samt ifall ÄTA-arbetet kan utföras efter att entreprenadstiden gått ut. I och med entreprenörens rättighet att utföra ÄTA- arbeten kan denna få kompensation för den inkomst han gått miste om ifall beställaren anlitar en annan entreprenör att utföra ÄTA-arbetet som är inom liknande natur som kontraktarbetet. (Hedberg, 2010)

Det är vanligt att man som entreprenör först löser ett problem som uppkommit och i efterhand ber om ersättning utan att på förhand informera beställaren om saken. Entreprenören har ingen rätt till ersättning för ÄTA- arbeten utan att ha en skriftlig beställning av beställaren. Skriftliga beställningar mellan beställare och entreprenör brukar ofta definieras tydligt i kontraktshandlingarna. Det är i entreprenörens intresse att alltid kräva skriftliga beställningar av ÄTA-arbeten för att bibehålla sin rätt till kompensation för det utförda eller avbeställda arbetet. Det finns vissa situationer då entreprenören kan påbörja ÄTA-arbeten som tillfaller under en avtalad summa utan beställarens uttryckliga beställning. Trots detta, rekommenderas det ändå att alltid anmäla åt beställaren om ytterligare ÄTA-arbeten och vänta på beställarens godkännande före arbetet påbörjas. (Hedberg, 2010)

5 Utstationering av arbetstagare

Utstationering innebär att ett utländskt företag skickar en arbetstagare till ett annat land för att utföra en tjänst under en begränsad tid. Utstationeringen innebär skyldigheter för både arbetsgivaren och arbetstagaren när det kommer till beskattning och socialförsäkring. (Arbetsmiljöverket, u.å.) Detta kapitel kommer att klargöra de viktigaste aspekterna när det kommer till utstationering i Sverige från Finland från arbetstagarens synvinkel.

De grundläggande reglerna för utstationering bygger på de gemensamma reglerna och direktiven som gäller inom EU och EES-området om fri rörlighet mellan medlemsstaterna. Alla medlemsländer har implementerat egna utstationeringslagar och förordningar på basen av de grundläggande EU-direktiven. Förutom länders egen lagstiftning har vissa länder även slutit gemensamma skattelagar eller överenskommelser för att motverka dubbelbeskattning och göra det lättare för utstationering mellan grannländer. Exempelvis Finland och Sverige samt de andra nordiska länderna har slutit gemensamma skatteöverenskommelser om beskattning mellan länderna. (Arbetsmiljöverket u.å.)

Notera att många av de regler som utgör anvisningarna för utstationering är baserade på länders individuella skatteavtal med varandra. Detta kapitel redogör utstationeringsförhållandet mellan Finland och Sverige. Vid utstationering till andra länder kan man inte anta att samma regler gäller. (Skatteverket u.å.)

5.1 Personbeskattning av utstationerade i Sverige

Det finns flera aspekter som påverkar hur och om en person blir beskattad när hen kommer att arbeta som utstationerad i ett annat land. En arbetsgivare bör före utstationeringen reda ut hur karaktären av det utstationerade arbetsuppdraget kommer att se ut, då beroende på arbetets tidsomfattning och typ kommer att påverka om en person blir beskattad för den löneinkomst arbetstagaren förtjänat under sitt arbetsuppdrag.

De viktigaste kriterierna en person behöver vara medveten om för att veta hur ens utländska personbeskattning kommer utföras är:

- Har det utstationerande företaget ett fast driftställe i Sverige? (Skatteverket u.å.)
Om ett utlandsuppdrag beräknas pågå i över ett år så räknas det automatiskt som att företaget har ett fast driftställe i Sverige. (Lag om dubbelbeskattningsavtal mellan de nordiska länderna 1996:1512, bilaga 1 artikel 5)
- Kommer utstationeringstiden att pågå i över 6 månader? Ifall ens vistelse i det andra landet överstiger 183 dagar blir personen i fråga obegränsat skatteskyldig. Den så kallade 183 dagars regeln beräknas för tolv månader från det datum då utstationeringen började. (Lag om dubbelbeskattningsavtal mellan de nordiska länderna 1996:1512, bilaga 1 artikel 15)

5.2 "Fast driftställe" och dess påverkan på utstationering

Med ett fast driftställe menas en stadigvarande plats från vilken ett företags verksamhet helt eller delvis bedrivs. Fasta driftställen är speciellt filialer, kontor, fabriker, verkstäder eller någon annan plats avsedd för utvinning av naturtillgångar såsom stenbrott eller gruva. (Lag om dubbelbeskattningsavtal mellan de nordiska länderna 1996:1512, bilaga 1 artikel 5)

I samband med byggnads-, anläggning-, installations- eller monteringsprojekt där det utstationerade företaget utför planering, övervakning, rådgivning eller annan sorts biträdande personalinsats i och med projektets utförande, anses det utstationerade företaget utgöra ett fast driftställe ifall projektet eller verksamheten pågår i mer än tolv månader. (Lag om dubbelbeskattningsavtal mellan de nordiska länderna 1996:1512, bilaga 1 artikel 5) Så exempelvis om ett finländskt företag är på väg att utföra ett utlandsuppdrag i Sverige som är planerat att pågå i 18 månader så kommer företaget anses ha ett fast driftställe i Sverige.

5.2.1 Utstationering med fast driftställe

Om det utstationerade företaget har ett fast driftställe i Sverige har det betydelse för personbeskattningen ifall den utstationerade personen vistas mer eller mindre än 6 månader i landet. Ifall en person utstationeras för en tidsperiod under 6 månader eller 183 dagar beräknat på en 12 månares period blir personen begränsat skatteskyldig i Sverige. Detta betyder att personen har möjligheten att betala skatt för den inkomst förtjänad i Sverige igenom en så kallad SINK skatt. (Skatteverket u.å.)

SINK står för särskild inkomstskatt för utomlandsbosatta. SINK skatten är alltid 25 procent av lönen och ansöks av antingen arbetsgivaren eller arbetstagaren. Ansökan om SINK beskattning görs via Skatteverkets e-tjänst. Om en person beskattas enligt SINK behöver personen inte lämna in en inkomstdeklaration till den svenska skatteverket. Vid SINK beskattning skall den utstationerades arbetsgivaren göra ett 25 procents skatteavdrag på den lön som arbetsgivaren betalar ut. Det är värt att undersöka beroende på inkomstgrad under utstationeringstiden ifall det är mera lönsamt för personen att inte anhänga om SINK beskattning utan istället följa de normala reglerna inom svensk inkomstskattelag. (Skatteverket u.å.)

Om en utstationerad person vistas i Sverige mer än 6 månader eller 183 dagar betyder det att personen är obegränsat skatteskyldig. Obegränsat skatteskyldig betyder att en person betalar vanlig svensk inkomstskatt (A-skatt) enligt Skatteverkets anvisningar. Den obegränsat skatteskyldiga personen måste lämna in inkomstdeklaration till Skatteverket och den utstationerades arbetsgivare skall göra de skatteavdrag på den ersättning som betalats ut enligt Skatteverkets anvisningar och tabeller. (Skatteverket u.å.)

En registrerad arbetsgivare med ett fast driftställe i Sverige skall även varje månad skicka in en arbetsgivardeklaration på individnivå till Skatteverket, deklarationen redovisar utbetalningar och skatteavdrag som företaget gjort.

5.2.2 Utstationering utan fast driftställe

Företag utan fast driftställe i Sverige har lika mycket påverkan på den utstationerades beskattning som företag med fast driftställe. Beroende på om utstationeringsperioden

pågår i under eller över 6 månader under en tolv månaders period kommer den utstationerade beskattas olika vis.

Ifall en persons utstationeringstid tillfaller under 6 månader, eller 183 dagar. Under en tolv månaders lång period anses den personen vara begränsat skatteskyldig enligt tidigare nämnda SINK-avtalet. Detta betyder att personen undantas från beskattning och betalar endas skatt till den stat personen kommer ifrån (Skatteverket u.å.).

Observera att ifall en person anses vara en uthyrd arbetstagare enligt lagen om utstationering av arbetstagare så beskattas han enligt SINK avtalet även om det utstationerade företaget inte har ett fast driftställe i landet. (Lag om utstationering av arbetstagare 1999:678)

Ifall en utstationerad person vistas i Sverige i över 6 månader under en tolv månader lång period så anses personen vara obegränsat skatteskyldig och måste lämna in en inkomstdeklaration till skatteverket och betala skatt till Sverige enligt normala beskattningsreglerna för inkomstskatt (Skatteverket u.å.).

5.2.3 Samordningsnummer

Ett samordningsnummer är en identitetsbeteckning som ges till personer som behöver vara i kontakt med olika myndighetsorganisationer och andra samhällsfunktioner av det svenska samhället men inte uppfyller kraven för att bli folkbokförda i Sverige.

Ett samordningsnummer är något som ges till utstationerade personer som är på något vis skatteskyldiga i Sverige. Ett samordningsnummer är oftast något som ges till den utstationerade personen av Skatteverket i samband med en skatteregistrering men man kan även ansöka om det enskilt. (Skatteverket u.å.)

5.3 Arbetssäkerhet samt identifiering på byggarbetsplatsen, ID06

För identifiering av personal på byggarbetsplatsen använd i Sverige identifieringssystemet ID 06. ID06 är en tjänst som möjliggör identifiering och registrering av personal på byggarbetsplatser. ID06 kort är anslutna till personalliggare inom ID06 systemet. Alla

arbetsplatser i Sverige som är anslutna till systemet kräver av sin personal att ha ett personligt ID06-kort. ID06-kort främjar sund konkurrens och motarbetar svart arbetskraft genom att tillföra säkerhet på arbetsplatsen med IT-system och IT-infrastruktur som bland annat möjliggör digital registrering av personal på arbetsplatsen. ID06 har även system för registrering av behörighet och kompetens inom olika kunskapsområden inom byggbranschen. ID06 får endast utges åt personer med arbetsrätt i EU, EES eller EFTA. Arbetsgivare utstationerade i Sverige är även skyldiga att registrera sig och följa ID06 reglemente. (ID06, u.å.)

5.3.1 Personalliggare

Personalliggare innebär manuell eller elektronisk registrering av närvarande personal på en byggarbetsplats. Personalliggare är obligatoriskt i Sverige på diverse arbetsplatser, bland annat inom byggindustrin. Personalliggare regleras av Skatteverket och ifall det finns brister i registrering av personal på en arbetsplats kan Skatteverket införa en kontrollavgift. (Skatteverket u.å.)

5.3.2 Arbets säkerhetsutbildning för byggplatsen

De svenska byggnadsorganisationerna har tagit fram ett gemensamt obligatoriskt säkerhetsutbildningsprogram. Utbildningen ämnar till att undervisa personer kring arbetsmiljö och hjälpa personer skydda sig själv och andra på arbetsplatsen. Utbildningen "Safe Construction Training" är menad att vara hela branschens introduktionsutbildning (Byggföretagen u.å.). Utbildning kan jämföras med den finska nationella "gröna" arbetssäkerhetskortet (Arbetskyddscentralen u.å.)

6 Sammanfattning och diskussion

Detta examensarbete har genomförts på uppdrag av Terramare Oy. Uppdragets baserar sig på ett behov hos företaget att börja ta emot fler uppdrag i Sverige. När jag antog arbetet började jag med att försöka få en förståelse för varför byggbranschen i Sverige var svårare. Jag frågade olika projektledare i Finland vad de ansåg vara svårt eller problematiskt med att jobba i Sverige och konsensusen var att det inte är svårare att jobba i Sverige jämfört med Finland utan att det bara är lite andra spelregler och upplägget av "spelplanen" ser lite annorlunda ut. Vid utförande av projekt måste man bara vara medveten om att följa den svenska spelstilen så går det bra.

Efter att ha studerat byggbranschen i Sverige och förstått hur den är uppbyggd, har jag fått en bra helhetsbild av skillnaderna mellan Sverige och Finland. Båda branschernas utformning är idag i stort sett lika. Båda har utvecklat liknande standardiserade avtalsformer med liknande stödande referensverk som definierar och etablerar god praxis för hur man ska gå tillväga då man bygger. Skillnaden mellan de två branscherna framkommer i de spelregler som standardavtalen definierar för byggande. Personligen anser jag att reglerna i Finland är något mer enkla och enhetliga. Min personliga åsikt påverkas dock av att jag har mera erfarenhet av att arbeta i Finland.

Den största problemet med att utföra byggnadsuppdrag i Sverige är hur det påverkar de arbetstagare som utstationeras. Personbeskattning blir ofta ett problem för den som utstationerats. Det finns lagar som förhindrar att en arbetare blir dubbelt beskattad, men byråkratin är långsam och orsakar ofta oönskad stress och oro då en person är tvungen att sköta ärenden med två olika beskattningsverk.

Vid skrivandet av detta arbete har jag inte själv tills vidare haft någon erfarenhet av att jobba i Sverige. Ingen lärdom är bättre än den som man får genom erfarenhet, men jag känner definitivt att detta arbete har gett mig en bra grund att bygga mina kunskaper på och jag hoppas det kommer att hjälpa andra att förstå hur man kan gå till väga när man bygger för vår blågula granne i väst. Avslutningsvis vill jag tacka mina lärare och handledare som hjälpt mig under arbetets.

Källförteckning

Arbetskyddscentralen (u.å.) *Arbets säkerhetskortet – arbetskydd på den gemensamma arbetsplatsen*. Hämtat 2.5.2023 <https://tyoturvallisuuskortti.fi/sv/>

Arbetsmiljölagen SFS 1977:1160. (1977). Hämtat från <https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/lagar-och-regler-om-arbetsmiljo/arbetsmiljolagen/>

Arbetsmiljöverket. (u.å.) *Utstationering*. Hämtat 23.4.2023 <https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/utlandsk-arbetskraft-i-sverige/utstationering/>

Arbetsmiljöverkets författningssamling AFS (2022). Hämtat från <https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/publikationer/foreskrifter/#2>

Arbetskyddslag 23.8.2002/738 (2002). Hämtat från <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2002/20020738>

Arbetstidslag 1982:673. (1982). Hämtat från <https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/lagar-och-regler-om-arbetsmiljo/arbetstidslagen/>

Arbetstidslag 872/2019. (2019). Hämtat från <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2019/20190872#Pidm45237816445104>

BORGA (u.å.) *Allmän Material- och Arbetsbeskrivning (AMA)*. Hämtat 20.4.2023 <https://www.borga.se/fag/allman-material-och-arbetsbeskrivning-ama/>

BORGA (u.å.) *BORGAS ENTREPRENADSKOLA*. Hämtat 22.4.2023 <https://www.borga.se/bygga-med-borga/entreprenadskolan/>

Bo. (u.å.) *Allmän material- och arbetsbeskrivningar (AMA)*. Hämtat 22.4.2023 <https://www.borga.se/fag/allman-material-och-arbetsbeskrivning-ama/>

BORGA. (u.å.) *BORGA ENTREPRENADSKOLA*. Hämtat 18.02.2022. <https://www.borga.se/bekymmersfri-byggnation/entreprenadskolan/#lagar>

Boskalis Terramare. (u.å.) *About Us*. Hämtat 9.2.2022

<https://terramare.boskalis.com/en/corporation/>

Boverket (u.å.). *Om boverkets byggregler, BBR*. Hämtat 28.02.2022

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/regler-om-byggande/boverkets-byggregler/om-bbr/>

Boverket. (u.å) *Entreprenadformer och kvalitet*. Hämtat 25/02/2023

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/arbetssatt/upphandling/entreprenadformer/>

Byggandets kontraktskommitté, 2004. *AB 04*. Stockholm: Svensk Byggtjänst och Föreningen Byggandets kontraktskommitté, BKK.

Byggandets kontraktskommitté, 2006. *ABT 06*. Stockholm: Svensk Byggtjänst och Föreningen Byggandets kontraktskommitté, BKK.

Byggandets kontraktskommitté, 2007. *Allmänna bestämmelser för underentreprenader på totalentreprenader, ABT-U 07*. Stockholm: Svensk Byggtjänst och Föreningen Byggandets kontraktskommitté, BKK.

Byggandets kontraktskommitté, 2007. *Allmänna bestämmelser för underentreprenader, ABT-U 07*. Stockholm: Svensk Byggtjänst och Föreningen Byggandets kontraktskommitté, BKK.

Byggandets kontraktskommitté. (2011). *Samordnad generalentreprenad. Utgåva 3*. Stockholm: Svensk Byggtjänst.

Byggavtalet (2020). Hämtat från

<https://www.byggnads.se/siteassets/kollektivavtal/byggavtalet-2020.pdf?ts=8d9e7e921cb3e80>

Byggföretagen (u.å.) *Byggföretagens organisation*. Hämtat 2.5.2023

<https://byggforetagen.se/om-oss/var-organisation/>

Byggföretagen (u.å.) *Safe Construction Training*. Hämtat 2.5.2023

<https://byggforetagen.se/safe-construction-training/>

Byggföretagen (u.å.) *Vad krävs?*. Hämtat 2.5.2023 <https://byggforetagen.se/bli-medlem/vad-kravs/>

Byggmarknadskommisionen (BMK 2021:1). *Hotet mot byggnadsarbetarnas kollektivavtal – Om överlevnaden av den svenska modellen, Rapport*. Hämtat 03.03.2022
<https://static1.squarespace.com/static/5e52409eb7b4050d431127f0/t/61e6bc00d66002547d39304b/1642511417508/Hoten+mot+byggnadsarbetarnas+kollektivavtal%3A+Om+%C3%B6verlevnaden+f%C3%B6r+den+svenska+modellen+-+Lars-Olof+Pettersson+%28Mars+2021%29>

Byggnads (u.å.) *Hur du tecknar hängavtal och kollektivavtal*. Hämtat 7.5.2023
<https://www.byggnads.se/arbetsgivare/hur-du-tecknar-kollektivavtal/>

Byggnads. (u.å.) *Avtalsrörelsen 2023*. Hämtat 7.5.2023
<https://www.byggnads.se/avtal/avtalsrorelsen-2023/>

Traficom. (u.å.) *Kraven för transportnätverket TEN-T och genomförandet av dem i kusthamnarna*. Hämtat 2.5.2023 <https://tieto.traficom.fi/sv/statistik/kraven-transportnatverket-ten-t-och-genomforandet-av-dem-i-kusthamnarna>

European Commission. (u.å.) *Trans-European Transport Network*. Hämtat 14.2.2022
https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/infrastructure-and-investment/trans-european-transport-network-ten-t_en

Europeiska kommissionen. (u.å.) *Avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES)*. Hämtat 12.2.22 <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/sv/content/avtalet-om-europeiska-ekonomiska-samarbetsområdet-ees>

Fackliga Organisationer. (u.å.) *OB-tillägg – Obekväm arbetstid*. Hämtat 11.03.2022
<https://www.fackligaorganisationer.se/ob>

Freja Partner (u.å.) *ABT06 och AB04*. Hämtat 17.4.2023
<https://frejapartner.se/affarsjuridik/entreprenadratt/abt06-och-ab04/>

Grenehed, E (red.). (u.å.). *Vad är stridsåtgärder?*. Hämtat: 30.30.2022 <https://www.xn--fackfrbund-icb.com/vanliga-fragor/vad-ar-stridsatgarder>

ID06 (u.å.) Hämtat 2.5.2023 <https://id06.se/om-oss/>

Kiinteistölehti. (u.å.) *Rakennushankkeen eri urakkamuodoista*. Hämtat 2.5.2023
<https://www.kiinteistolehti.fi/rakennushankkeen-eri-urakkamuodoista>

Konjunktur Institutet, (2012) *FÖRFJUPNINGSPM Nr 19, En jämförelse av nationell konkurrenskraft i Sverige och Finland*.

Kristen, V. (red.). (2021). *Upphandlingsformer*. Hämtat 19.4.2023
<https://projektledning.se/upphandlingsformer/>

Lag om dubbelbeskattningsavtal mellan de nordiska länderna (1996:1512). (1996).
Hämtat från www.riksdagen.se

Laine-Sveiby, K. (1991). *Företag i kulturmöten: tre finländska företag och deras svenska dotterbolag: en etnologisk studie* (Doktoral dissertation, Stockholm University).

Lösen. (u.å.). *Frågor & svar*. Hämtat 7.5.2023 <https://bygglosen.se/FragorSvar>

Markanvändnings- och bygglagen 5.2.1999/132 (1999) Hämtat från www.finlex.fi

Markanvändnings- och bygglagen 5.2.1999/132. (1999). Hämtat från
<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1999/19990132>

Miljöministeriet (2022). *Finlands byggbestämmelsesamling*. Hämtat 28.02.2022
<https://ym.fi/sv/finlands-byggbestammelsesamling>

Miljöministeriet. (u.å.) *Finlands byggbestämmelsesamling* Hämtat 2.5.2023.
<https://ym.fi/sv/finlands-byggbestammelsesamling>

Nobel, M. (red.). (). *Generalentreprenad – då fungerar det*. Hämtat 22.4.2023
<https://bygg.se/generalentreprenad/>

Plan- och Bygglag 2010:900. (2010) Hämtat från www.lagen.nu

Projektledning (u.å.) *Entreprenadform: På vilket sätt vill du bygga ditt hus?* Hämtat
16.4.2023 <https://projektledning.se/entreprenadform/>

Projektledning (u.å.). *Projektering: Skede ta fram ritningar och handlingar för ett byggprojekt*. Hämtat 19.4.2023. <https://projektledning.se/projektering/>

Rakennusalan työehtosopimus 2020-2022 (2020) Hämtat från www.finlex.fi

Rakennustieto, 2013. RT-13-11143 Allmänna avtalsvillkor för konsultverksamhet. Helsingfors: Rakennustieto.

Riskrevisionen. (2020) *Statens insatser mot exploatering av arbetskraft*. (RIR 2020:27). Hämtat från https://www.riksrevisionen.se/download/18.5317535b1764beeac102e65e/1607954480458/RiR%202020_27%20Anpassad.pdf

Salminen, K., Poutanen, P., & Lassus, J. (1997). *Kulturkompassen*. Utbildningsstyrelsen.

Sarkinen, P (2008). *Vesi-Pekat*. Gummerus Kirjanpaino Oy, Jyväskylä.

Skatteverket (u.å.) Hämtat 2.5.2023 <https://www.skatteverket.se/foretag/arbetsgivare/personalliggare/personalliggarebyggbranschen.4.7be5268414bea0646949797.html>

Skatteverket (u.å.) *Lämna arbetsgivardeklaration*. Hämtat 1.5.2023 <https://skatteverket.se/foretag/arbetsgivare/lamnaarbetsgivardeklaration.4.41f1c61d16193087d7fcaeb.html>

Skatteverket (u.å.) *Samordningsnummer*. Hämtat 1.5.2023 <https://skatteverket.se/privat/internationellt/bosattutomlands/samordningsnummer.4.53a97fe91163dfce2da80001279.html>

Skatteverket. (u.å.) *Beskattning av utländsk arbetskraft m.m.* Hämtat 29.4.2023 <https://skatteverket.se/foretag/drivaforetag/inkopupphandlingochleverantorskontroll/analitautlandsktforetagforarbetesomfysisktutforsisverige/beskattningavutlandskarbetskraft.4.71004e4c133e23bf6db800098401.html>

Skatteverket. (u.å.) *SINK – särskild inkomstskatt för utomlands bosatta*. Hämtat 1.5.2023 <https://skatteverket.se/privat/internationellt/bosattutomlands/sinksarskildinkomstskattforutomlandsbosatta.4.6fdde64a12cc4eee23080002583.html>

Skatteverket. (u.å.) *Skattskyldighet* Hämtat 1.5.2023

<https://skatteverket.se/privat/skatter/arbeteochinkomst/sabeskattasinlon/skattskyldighet.4.65fc817e1077c25b8328000206.html>

Stockholms Byggmästareförening. (30.8.2018) *Entreprenad- och upphandlingsformer – Entreprenadjuridik för nybörjare, del 5*. Hämtat 20.4.2023 från

<https://www.youtube.com/watch?v=b86xPtpCGw>

Svensk Byggtjänst (2020). *Vad är AMA?*. Hämtat från <https://info.byggtjanst.se/vad-aer-ama-guide.html>

Svensk Byggtjänst. (2020). *MER Anläggningar 20*. Stockholm: Svensk Byggtjänst.

Svensk Byggtjänst. (u.å.) *Vad är AMA?*. Hämtat 22.4.2023 <https://byggtjanst.se/ama/vad-ar-ama>

The World Bank. (u.å.) *World development indicators*. Hämtat 10.02.2022

<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>

TRAFIKVERKET. (2015). *UNDERLAGSRAPPORT till Inriktningsunderlag 2018-2029 - Sjöfart*.

Hämtat 14.02.2022

https://www.sjofartsverket.se/contentassets/0abe5bc2c4a94b06b792cd9d8ca25227/underlagsrapport_2018_2029_sjofart.pdf

YSE (1998) *Rakennustieto*.